

De harmonie van een samenspel Tweerichtingsverkeer tussen aanbieders en cultuurgenieters

↘ MOMENTEN SPRAK MET BART HOLLEVOET

Brugge, een West-Vlaamse centrumstad, heeft een rijk aanbod aan cultuur. Cultuur voor iedereen, dat wordt bewezen door de duurzame cultuurparticipatieve initiatieven vanuit het lokaal bestuur. Momenten sprak met Bart Hollevoet, stuurman van het cultuurparticipatieproject voor mensen in armoede en medecoördinator van het lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie. Hij neemt ons mee in het traject dat zowel het lokaal bestuur, de welzijnsorganisaties als de cultuuraanbieders hebben doorlopen. Een geschiedenis en een toekomst van samenwerking, delen, afstemmen en aanpassen! Met één doel voor ogen: de kans tot participatie bieden aan mensen in armoede.

DE EERSTE IMPULS VANUIT HET STADSBESTUUR

Bart Hollevoet: “In 2002 namen Schepen van Cultuur Yves Roose en OCMW-voorzitter Frank Vandevoorde het initiatief voor het project ‘cultuurparticipatie’. Brugge was toen culturele hoofdstad en had binnen dit project aandacht voor zowel de financiële als psychologische drempels die mensen in armoede ervaren. De aanpak was eenvoudig, maar met een duidelijke visie: het bestaande aanbod laagdrempelig maken, waarbij mensen niet geïdentificeerd worden als mensen

die in armoede leven of een apart aanbod moeten genieten. Ondertussen is het project in zijn achtste werkingsjaar.”

Momenten: Welke initiatieven lopen er momenteel?

Bart: “De initiatieven om vrijetijdsparticipatie te stimuleren, kunnen worden opgesplitst in twee luiken: de zuiver financiële maatregelen, en de initiatieven waarbij meer aandacht is voor begeleiding en toeleiding. Bij de financiële maatregelen worden zuiver financiële criteria gehanteerd: alle Brugse in-

woners die een inkomen hebben dat onder de Europese Armoedegrens valt, onder budget-beheer of collectieve schuldenregeling staan, kunnen hiervan gebruik maken. Het gaat hier onder meer over de overgenomen 80/20-regeling van het Fonds Vrijtijdsparticipatie, gratis bioscooptickets, gratis zwemtickets en sportshopkaarten. Deze initiatieven worden gefinancierd met de gemeenschaps-gelden die worden uitbetaald binnen het Participatiedecreet en de federale subsidie die aan de OCMW's wordt uitbetaald. Voor de begeleide activiteiten die worden aangeboden, gebruiken we een brede definitie van armoede om de doelgroep te omschrijven. Er wordt niet enkel naar financiële criteria gekeken. De inschrijvingen gebeuren in vertrouwen op het oordeel van de organisaties die doorverwijzen. Elke maand wordt een programmaboekje opgemaakt met het vrijetijdsaanbod. Dit boekje wordt verspreid aan een netwerk van armenverenigingen, welzijnsorganisaties en individuele gebruikers."

Momenten: Wie neemt deel aan de groeps-activiteiten?

Bart: "De deelnemersgroep bestaat vooral uit 30-plussers, en het gaat vaak over alleenstaanden. Jaarlijks zijn er gemiddeld 800 verschillende geïnteresseerden, en na acht jaar bereikten we bijna 4.000 verschillende geïnteresseerden. Er komen veel reacties binnen voor populaire, commerciële activiteiten, maar ook voor de andere activiteiten hebben we een publiek. Jammer genoeg gaat dit laatste vaak niet op bij het niet-commerciële aanbod voor kinderen en gezinnen. Als voorstellingen of workshops niet gekend zijn bij ouders, lijkt dit een drempel om de kinderen in te schrijven. Het is belangrijk om mensen te blijven stimuleren om ook te participeren

aan kleinschalige initiatieven en te kunnen genieten van die cultuur."

HET OCMW ALS FACILITATOR

Het Brugs netwerk vrijetijdsparticipatie wordt getrokken door twee mannen, Bart Hollevoet van het OCMW en Cultuurbeleidcoördinator Steven Slos. Zij waren er van de start bij en hebben het project zien evolueren en mee richting gegeven. Een werkgroep opgericht door de armenverenigingen is hierbij een belangrijke toetssteen en inspirator. Sinds 2009 begeleidt een stuurgroep de werking van het lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie, waarin een grote groep diensten vertegenwoordigd zijn: het Inloophuis, de armenverenigingen, het CAV, het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg, de Sportdienst, de Jeugddienst, de Lokale Dienstencentra en de gehandicaptenzorg. Bart neemt de praktische uitwerking en de begeleiding bij activiteiten op zich. Steven denkt mee over de uitbouw van de werking, stelde de afsprakennota vrijetijdsparticipatie op, legt de link met de lokale overheid en vangt ook signalen op vanuit het culturele werkveld.

Momenten: Hoe gaat het project 'cultuurparticipatie' praktisch in zijn werk?

Bart: "Op basis van het programmaboekje schrijft een persoon of een groep zich in voor een voorstelling. Ik sta 30 minuten voor het aanvangsuur aan de zaal. Na acht jaar ben ik ondertussen een vertrouwd gezicht. Bij mij kunnen de deelnemers hun toegangsticket afhalen. We krijgen die vaak gratis of aan een sterk verminderd tarief van de aanbieders. Soms ga ik samen met de deelnemers naar de voorstelling, anderen gaan liever op zichzelf verder. Dit is een persoonlijke keuze. Achteraf kan iedereen nog wat napraten. De

deelname is altijd gratis. Het aanbod is zeer divers, voor elk wat wils. Niet alle mensen die inschrijven, komen ook effectief naar de activiteit, maar met een deelnamegraad van 90 % vinden we dat we heel goed zitten.”

Door de jaren heen is de betrokkenheid van cultuuraanbieders gestegen en de samenwerking gegroeid. Cultuuraanbieders informeren Bart over het aanbod, voorzien plaatsen, geven een seintje als er extra plaatsen vrijkomen. Na elke groepsactiviteit maakt Bart een verslag op over het verloop, geconstateerde knelpunten, goede vaststellingen en wie heeft deelgenomen via welk kanaal. Cultuuraanbieders kunnen de evaluatie lezen en op die manier eventueel hun eigen werking en aanbod aanpassen. Ze krijgen een zicht op drempels waar ze zich niet bewust van waren. Er ontstaat een tweerichtingsverkeer tussen gebruikers en aanbieders, waarbij aanbieders zich bewust worden van een ander publiek naast de middenklassers die ze het meest bereiken. De welzijnsorganisaties krijgen dit verslag ook, en kunnen aanvullingen maken of opmerkingen formuleren.

DE KANS EN DE KEUZE TOT CULTUURPARTICIPATIE

Momenten: Waarom is cultuurparticipatie van mensen in armoede een belangrijk aandachtspunt?

Bart: “Deelnemen moet niet. Niet deelnemen is een keuze, maar niet kunnen deelnemen is geen keuze. Het is belangrijk om mogelijkheden te creëren. Mensen informeren, stimuleren en toeleiden. Mensen ondersteunen, financiële en psychologische drempels wegwerken. Elke persoon heeft zijn eigenwaarde. Als je mensen de kans geeft om ken-

nis te maken en te ontdekken, kunnen ze zelf kiezen om al dan niet aan cultuur te doen. De meerwaarde voor mensen in armoede is subjectief: een activiteit kan gewoon leuk zijn, het kan ontspannen, je zorgen doen vergeten. Het kan een persoon een goed gevoel geven. Het biedt ook de kans om een sociaal netwerk uit te bouwen. Via de groeps participatie kun je mensen ontmoeten, leren kennen in andere contexten en onderling contact behouden. In die zin werkt deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten emancipatorisch. Het gaat niet om interesse forceren, maar om interesse opwekken. Mogelijkheden creëren door het cultureel aanbod te laten verken-

“Voor de groeps participatie gebruiken we geen moeilijke of hoogdrempelige aanvraagprocedure. Voor de financiële tegemoetkomingen die we sinds 2009 kunnen uitbetalen, hebben we een reglementering zodat iedereen kan nalezen wat kan en wat niet. Die sturen we, op basis van de ervaringen, af en toe wat bij. We hebben bijvoorbeeld een maximum jaarbedrag per persoon ingesteld, na de vaststelling dat enkele mensen op zeer geregelde basis en voor zeer grote bedragen beroep deden op financiële tegemoetkomingen, en zo een groot stuk van het budget opvroegen.”

Momenten: De groeps participatie heeft veel voordelen voor mensen in armoede, maar werkt dit niet stigmatiserend?

Bart: “Van bij het begin van het project werd de nadruk gelegd op een niet-stigmatiserende werking. Het gaat steeds om een bestaand aanbod voor iedereen en niet om een aanbod specifiek naar mensen in armoede. Sommige mensen ervaren in groep

naar een voorstelling gaan als stigmatiserend, en vermijden dan ook dat het contact met mij opvalt. Als deelnemers los van de groep van een activiteit willen genieten, dan respecteren we dat. Het merendeel echter ervaart de aanwezigheid van een begeleider als ondersteunend. De tickets worden niet vooraf meegegeven, maar moeten bij mij worden opgehaald. Dit doen we vooral om mensen het gevoel te geven dat ze worden verwacht en gesteund, maar ook om misbruik te voorkomen. Ik wacht de deelnemers op zonder herkenningsteken of badge. Ik sta er dus gewoon als een mens die van cultuur houdt, niet als maatschappelijk werker van het OCMW.”

1001 KANALEN: DE KRACHT VAN COMMUNICATIE

Bart is het verbindingspunt tussen zowel cultuuraanbieders als welzijnsorganisaties als vrijetijdendiensten. Hij verzamelt alle informatie over het aanbod en de gebruikers. Via een eenvoudig mailingsysteem werkt het netwerk geroutineerd en vlot. Ook last minute wordt er ingespeeld op zaken. Het Cultuurcentrum signaleert bijvoorbeeld dat er nog 20 plaatsen vrij zijn. Bart doet een oproep bij de organisaties en de gebruikers genieten van cultuur. Het wordt als positief ervaren dat één persoon een overzicht heeft op het geheel en op die manier de samenhang bewaakt. De samenwerking met de verschillende welzijnsorganisaties heeft ervoor gezorgd dat mensen in armoede vertrouwen hebben in Bart, in het OCMW en in de vrijetijdsorganisaties. Dit heeft de psychologische drempel verlaagd. Bovendien weten welzijnsorganisaties wie van hun leden geïnteresseerd is in welk aanbod. Ze spreken mensen persoonlijk aan en geven een duw-

tje in de rug om de stap te zetten. Het feit dat de participatie in groep kan gebeuren, in vertrouwen gebeurt en vooraf en nadien ook wordt besproken, prikkelt de zin naar meer. Dit is echter zeer afhankelijk van sleutelfiguren. Sommige organisaties hebben zeer geëngageerde beroepskrachten en vrijwilligers die zich inzetten voor dit project. Bij andere organisaties is het niet evident om zo'n sleutelfiguur te vinden.

Bart: “Hetzelfde geldt trouwens voor de werking van het lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie. De mate waarin partners betrokken zijn is natuurlijk divers, elke organisatie legt zijn eigen accenten. Het grote engagement dat de armenverenigingen tonen, is een grote winst voor het project en een garantie voor succes. Het zijn de verenigingen die sport en jeugdwerk ondertussen hebben toegevoegd aan de thema's waarover ze in hun werkgroep nadenken. Mensen verwachten dat niet, maar de armenverenigingen vinden vrije tijd een belangrijk thema.”

Momenten: Het project wordt gedragen en is ook geëvolueerd door de jaren heen. Na acht jaar kan je spreken van een duurzaam project. Is dat zo?

Bart: “Het project is zeker ingeburgerd, zowel bij de welzijnspartners als de cultuuraanbieders en het lokaal bestuur. We zien een uitbreiding van het programma waarbij niet enkel het stedelijk aanbod wordt geprogrammeerd, maar ook privépartners meewerken. De deelnemersgroep blijft ook vernieuwen. Brugge blijft cultuur hoog in het vaandel dragen en profileert zich duidelijker als een cultuurstad. Met het participatiedecreet is er nu ook een wettelijke omkadering voor deze werking.”

Momenten: Wat is dan de grootste verdienste van het lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie?

Bart: “Doordat er al enkele jaren een goede samenwerking bestond met de Verenigingen waar armen het woord nemen en heel wat welzijnsorganisaties, konden we vlot tot een afsprakennota komen. Sinds januari 2009 krijgen we de subsidie van de Vlaamse Gemeenschap en dit is op verschillende vlakken belangrijk. Eerst en vooral is deze wettelijke omkadering een troef voor het voortbestaan van de werking. De extra middelen geven ons de mogelijkheden om nieuwe initiatieven te nemen en zo lacunes weg te werken (gratis bioscooptickets, zwemtickets, sportshopkaarten, extra aandacht voor activiteiten voor kinderen en gezinnen...). Het feit dat we nu als plaatselijke werking instaan voor de uitbetaling van tegemoetkomingen in de 80/20 regeling, en hierbij eigen accenten in de reglementering kunnen leggen, wordt door de aanvragers als positief ervaren. En door de oprichting van de stuurgroep hebben we meer mogelijkheden om mensen in armoede en hulpverleners in te lichten over het volledige pakket van maatregelen die participatie gemakkelijker willen maken.”

Momenten: En wat met sport en jeugdwerk in Brugge?

Bart: “Sinds de invoering van het participatiedecreet zijn we actief onder de vlag ‘lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie’. Dit geeft aan dat we niet alleen cultuurparticipatie willen bevorderen, maar ook aandacht willen geven aan sport- en jeugdinitiatieven. Moeilijkheid hierbij is dat de werkwijze die we gebruiken voor culturele activiteiten minder geschikt is voor jeugdwerk en sportbeoefening. We moeten dus andere manieren zoeken om mensen in armoede te helpen de weg naar

een sport- of jeugdvereniging te vinden. Dit is een van de uitdagingen voor de toekomst.”

“Het project dat de Sportdienst en de Armenverenigingen startten, in het kader van het intervisietraject opgezet door het ISB, Demos en het Vlaams Netwerk, is één mogelijke aanpak. Dit initiatief heeft ervoor gezorgd dat de Sportdienst intenser gaat samenwerken, de armoedeproblematiek beter leert kennen en extra initiatieven op maat opzet. Zo werden er dit jaar een wandelzoektocht, een namiddag met volkssporten, een fietstocht, strandspelen en een Zumba-initiatie georganiseerd.”

“Binnen het jeugdwerk merken we echter een bijkomend probleem: het is niet evident om jonge monitoren gevoelig te maken voor de problemen van mensen in armoede, temeer daar het verloop in de monitoren groep vrij groot is. We stellen voorlopig vast dat weinig tegemoetkomingen worden gevraagd in kosten voor sportbeoefening en jeugdwerk. Dit zal ten dele wel te maken hebben met het feit dat de Sportdienst en Jeugddienst beiden een eigen kortingssysteem hebben, de AXI-bonnen, waardoor de financiële drempel al een stuk door die diensten zelf wordt weg-gewerkt. Maar toch willen we niet blind zijn voor het feit dat mensen in armoede drempels moeten overwinnen om lid te worden én te blijven van een sport- of jeugdvereniging. Daarom is het belangrijk dat de Jeugddienst en de Sportdienst actief betrokken zijn in de werking, via concrete initiatieven en via de stuurgroep. Daarom is ook de ruimere bekendmaking van onze werking zeer belangrijk. We zoeken zoveel mogelijk kanalen om mensen in armoede en aanbieders van vrijetijdsactiviteiten te bereiken.”